

ВИСНОВОК

**ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
здобувача кафедри терапевтичної стоматології Буковинського
державного медичного університету Дрозди Івонни Іванівни на тему
«Стан твердих тканин зубів та тканин пародонта і їх корекція у
підлітків, які навчаються в закладах освіти за різними формами
навчання», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 14.01.22 – стоматологія**

Керівник структурного підрозділу: д.мед.н., професор Івашук О.І.

Рецензенти: д.мед.н., професор Годованець О.І.

д.мед.н., професор Кузняк Н.Б.

При попередній експертизі дисертації здобувача кафедри терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету Дрозди І.І. на тему «Стан твердих тканин зубів та тканин пародонта і їх корекція у підлітків, які навчаються в закладах освіти за різними формами навчання», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія, *рецензенти:* доктор медичних наук, професор Годованець Оксана Іванівна та доктор медичних наук, професор Кузняк Наталія Богданівна на підставі вивчення матеріалів наукових публікацій та рукопису дисертації, а також результатів проведеного 16.11.2021 фахового семінару, дійшли наступного висновку:

1. Актуальність теми дисертації. Стоматологічна допомога є однією з наймасовіших та затребуваних видів медичного обслуговування населення. Досвід зарубіжних та вітчизняних науковців, лікарів-стоматологів показує недостатній рівень досліджень клініко-патогенетичних механізмів розвитку карієсу в осіб молодого віку. Дослідники значну увагу приділяють порушенню мікробіоценозу ротової порожнини, що відіграє суттєву роль в етіології карієсу. Однією з причин високого рівня поширеності стоматологічних захворювань є недостатня, а

часом і відсутня система диспансеризації осіб молодого віку. Не носять системного характеру медико-організаційні заходи, спрямовані на підвищення рівня медичної інформованості, медико-соціальної та профілактичної активності людей молодого віку, – це призводить до звернення їх за стоматологічною допомогою за наявності уже більш тяжких стадій стоматологічної патології. За сучасних умов реформування медичної галузі України з підвищенням ролі профілактичної ланки медицини, особливо в людей молодого віку, зокрема, зниження стоматологічної захворюваності, можливе лише за умови удосконалення медико-організаційних форм профілактики, якісної ранньої діагностики та поетапного лікування карієсу у осіб молодого віку.

На час закінчення школи кожен десятий підліток має один видалений постійний зуб. Змінити ситуацію на краще, поліпшити здоров'я даного покоління можна тільки методами первинної профілактики, де важливу роль мають ерудиція та відповідальність кожної людини як за себе, так і за своїх близьких. На жаль, проблема профілактики та своєчасного звернення за стоматологічною допомогою залишається актуальною та невирішеною через низку причин, не в останню чергу серед яких займає висока вартість якісних стоматологічних послуг і засобів догляду за ротовою порожниною.

Профілактика стоматологічних захворювань – невід'ємна складова усіх стоматологічних маніпуляцій. Рівень санітарної культури визначається за показниками кількості звернень населення за стоматологічною допомогою, знань гігієнічних навичок та засобів догляду за ротовою порожниною. Правильний вибір засобів гігієнічного догляду за ротовою порожниною забезпечує правильний гігієнічний догляд та попередження більшості стоматологічних захворювань.

2. Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна запропонованої роботи не викликає сумнівів.

Дуже важливим та актуальним є те, що вперше проведене дослідження та порівняння стоматологічного статусу підлітків 15-18 років, які навчаються в різних закладах освіти (школа, коледж, університет) та виявлено, що I ступінь активності карієсу мали більша частина обстежених (62%), II – 19,5%, III – 18,5%. Підлітки, які навчаються в коледжі мали II і III ступені активності карієсу при тому, що учні лише I, а студенти університету I та II.

Вперше виявлено, що показники інтенсивності карієсу у кожній віковій групі нижчі у школярів, ніж відвідувачів коледжу, а у студентів університету, ніж у відвідувачів коледжу.

Стан тканин пародонта за показником РМА у підлітків погіршується з віком, але школярі та студенти університету мають кращі показники, ніж ті, хто навчається в коледжі.

Перебіг карієсу у підлітків відбувається на фоні незадовільної гігієни порожнини рота, зниження швидкості салівації, збільшення в'язкості ротової рідини, зниження рН, мікрокристалізації ротової рідини, що зумовлює зниження кислотостійкості емалі зубів. Всі досліджувані показники погіршуються від компенсованого до декомпенсованого ступеня активності карієсу та в усіх випадках вони гірші у студентів коледжу в порівнянні зі школярами та студентами університету.

3. Теоретичне значення результатів дослідження. Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вперше проведене порівняння методом анкетування відношення до свого стоматологічного здоров'я підлітків, які навчаються в різних закладах освіти та виявлено, що підлітки, які навчаються в коледжі найменше вимогливі до свого зовнішнього вигляду.

Вперше розроблена схема профілактики стоматологічних хвороб для підлітків з урахуванням факторів ризику виникнення карієсу та гінгівіту, що дало можливість збільшити швидкість салівації, рН, мікрокристалізацію ротової рідини, кислотостійкість емалі зубів, знизити в'язкість ротової

рідини, що призвело до покращення стану тканин пародонта та редукції карієсу, яка становила 64,4% у студентів коледжу та 47,0% у школярів.

4. Практичне значення результатів дослідження. На підставі проведених клінічних досліджень та анкетування підлітків розпрацьована «Схема проведення профілактичних заходів у підлітків з метою підвищення резистентності органів порожнини рота» застосування якої дало можливість збільшити швидкість салівації, рН, мікрокристалізацію ротової рідини, кислотостійкість емалі зубів, знизити в'язкість ротової рідини, що дало можливість покращити стан тканин пародонта, показники інтенсивності карієсу та призвело до редукції карієсу 64,4% у студентів коледжу та 47,0% у школярів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес на профільних кафедрах ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» МОЗ України, Полтавського державного медичного університету, Ужгородського національного університету, у лікувальну роботу закладів охорони здоров'я: КП «Міська дитяча клінічна стоматологічна поліклініка Полтавської міської ради» м. Полтави, ТОВ «Університетська стоматологічна поліклініка» м. Ужгорода.

5. Проведення біомедичної експертизи дисертаційного дослідження.

На етапі планування дисертаційного дослідження комісією з питань біомедичної етики ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» МОЗ України проведено біоетичну експертизу щодо дотримання морально-правових правил проведення медичних наукових досліджень за участю людини, схвалено формуляр інформованої згоди та карту обстеження пацієнта (протокол №2 від 21.10.2021).

При виконанні роботи автор керувався принципами біомедичної етики щодо проведення наукових медичних досліджень за участі людини з дотриманням основних положень GCP (1996р.), Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину (від 04.04.1997 р.), Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових

медичних досліджень за участю людини (1964-2013 рр.) і наказу МОЗ України № 690 від 23.09.2009 р. та № 616 від 03.08.2012 р., про що свідчить висновок Комісії з питань біомедичної етики БДМУ, зроблений на підставі аналізу рукопису дисертації та заповнених інформованих згод пацієнтів (протокол №2 від 21.10.2021).

6. Обґрунтованість та вірогідність основних наукових положень, висновків. Сформульовані у дисертації положення та висновки достатньою мірою обґрунтовані, базуються на ретельно статистично опрацьованому фактичному матеріалі, наведеному у роботі. Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, зумовлена правильно обраними методичними підходами, достатньою кількістю обстежених - 540 підлітків 15-18 років, які навчалися в школі (107 осіб), коледжі (317 осіб), університеті (116 осіб) в місті Чернівці. Усім обстеженим проведено визначення показників ротової рідини, та анкетування.

Профілактичні заходи проводилися школярам 15 років (54 особи) та відвідувачам коледжу такого ж віку (43 особи), які були поділені на групи: основні, яким проводили профілактичні заходи, під постійним спостереженням, та контрольні, яким пропонували проведення профілактичних заходів без постійного контролю з боку лікаря-стоматолога, з використанням сучасних, інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням роботи.

Наявний у дисертації ілюстративний матеріал повністю відображає об'єм проведених досліджень та містить необхідну наукову інформацію. Аналіз та узагальнення результатів дослідження зроблено ґрунтовно із залученням достатньої кількості літературних джерел для порівняння та підтвердження власних даних. Наукові положення та висновки базуються на результатах власних досліджень та достатньо висвітлені в опублікованих наукових працях.

Здобувачем проведена статистична обробка отриманих даних з використанням загальноприйнятих методів варіаційної статистики за

допомогою пакета статистичних програм «Statistica 8,0» і «MicrosoftOfficeExcel 2007». Аналіз варіаційних рядів проводили методом розрахунку середнього арифметичного і середньої похибки ($M \pm m$). Достовірність одержаних результатів проводили, базуючись на обчисленні критерію Стюдента. Для виявлення факторних ознак, що пов'язані з рівнем досліджуваних показників осіб молодого віку було використано метод побудови багатофакторних моделей регресії. Для вибору факторних ознак було використано метод покрокового відкидання/включення змінних (Stepwise з порогом включення $p < 0,1$ та виключення – $p > 0,3$).

Наведене свідчить, що отримані результати, наукові положення та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими та вірогідними.

7. Особистий внесок здобувача полягає в самостійному виборі напрямку і методів дослідження, проведенні літературного та патентно-інформаційного пошуку, здійсненні необхідного об'єму клінічних спостережень та лабораторно-діагностичних обстежень, підборі контингенту хворих та їх поділу на групи дослідження, виконанні всіх етапів аналітичної обробки матеріалу, узагальненні отриманих результатів, веденні первинної документації. Здобувачем власноруч створена комп'ютерна база даних, проведений їх статистичний аналіз, на підставі якого підготовлені до друку всі наукові праці, написані розділи дисертації, сформульовані основні наукові положення, які виносяться на фаховий семінар. Деякі етапи дослідження здобувач проводила спільно зі співавторами, що відображено в наукових працях

Разом з науковим керівником сформульована мета і завдання роботи, проведено вибір обсягу і методів дослідження, формулювання висновків та практичних рекомендацій, а також забезпечено впровадження результатів роботи у практику наукових досліджень і навчальний процес.

В опублікованих наукових працях використано фактичний матеріал дисертації. Особистий внесок здобувача у праці, опубліковані зі співавторами, є основним.

8. Кількість наукових публікацій за темою дисертації; повнота опублікування результатів дисертації; особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співаторами.

За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано 17 наукових праць, у т.ч. 8 статей у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 2 статті у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Європейського Союзу.

7 тез доповідей – у збірниках матеріалів наукових форумів.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Каськова ЛФ, Батіг ВМ, Абрамчук П. Стан ротової порожнини та профілактика стоматологічних захворювань у підлітків, які навчаються у різних закладах освіти за різними формами навчання (огляд літератури). Буковинський медичний вісник. 2017;21(2 Ч 2):137-43. doi: <https://doi.org/10.24061/2413-0737.XXI.2.82.2.2017.77>

2. Abramchuk P, Kaskova LF, Batig VM, Kilmukhametova YuH. Indicators of dental caries in teenagers attending various educational establishments. Ro J Stomatol. 2020;46(1):30-4. doi: <https://doi.org/10.37897/rjs.2020.1.5>

3. Каськова ЛФ, Абрамчук П, Батіг ВМ. Стан тканин пародонта в підлітків, які навчаються в різних закладах освіти. Сучасна стоматологія. 2020;1:26-9. doi: <https://doi.org/10.33295/1992-576X-2020-1-26>

4. Каськова Л.Ф., Батіг В.М., Дрозда І.І., Кільмухаметова Ю.Х. Показники карієсу постійних зубів з урахуванням ступеня його активності у підлітків, які навчаються в різних закладах освіти. Український стоматологічний альманах. №1. 2021. С.83-88.

5. Кільмухаметова ЮХ, Батіг ВМ, Табачнюк НВ, Дрозда П, Глущенко ТА. Вільнорадикальна активність та показники антиоксидантного захисту крові на тлі та без використання комплексу антиоксидантних препаратів. Сучасна стоматологія. 2020;4:13-7. doi: <https://doi.org/10.33295/1992-576X-2020-4-13>

6. Каськова ЛФ, Батіг ВМ, Дрозда П, Митченко ОВ. Показники рН і мікрокристалізації ротової рідини у підлітків 15-18 років, які навчаються в різних закладах освіти. Український стоматологічний альманах. 2021;2:102-6. doi: <https://doi.org/10.31718/2409-0255.2.2021.18>

7. Каськова ЛФ, Дрозда П. Залежність значень водневого показника та мінералізуючого потенціалу ротової рідини від ступеня активності карієсу, віку у підлітків, які навчаються в різних закладах освіти. Journal of Social Sciences, Nursing, Public health and Education. 2021;1:29-34.

8. Каськова ЛФ, Дрозда П, Уласевич ЛП. Швидкість саливації і в'язкість ротової рідини у підлітків 15-18 років з різним ступенем активності карієсу. Вісник проблем біології і медицини. 2021;2:303-6. doi: [10.29254/2077-4214-2021-2-160-303-306](https://doi.org/10.29254/2077-4214-2021-2-160-303-306)

9. Каськова ЛФ, Дрозда П, Уласевич ЛП. Порівняння показників швидкості слиновиділення і в'язкості ротової рідини підлітків 15-18 років з карієсом, які навчаються в різних закладах освіти. Український стоматологічний альманах. 2021;3:67-71. doi: <https://doi.org/10.31718/2409-0255.3.2021.09>

10. Каськова ЛФ, Дрозда П, Уласевич ЛП. Стан гігієни порожнини рота, кислотостійкість емалі зубів та їх взаємозв'язок з гігієнічним вихованням у підлітків 15-18 років. Вісник проблем біології і медицини. 2021;3:316-9. doi: [10.29254/2077-4214-2021-3-161-316-319](https://doi.org/10.29254/2077-4214-2021-3-161-316-319)

9. Відсутність / наявність порушення академічної доброчесності в дисертаційній роботі. Комісія Буковинського державного медичного університету провела первинну експертизу на наявність плагіату в дисертаційній роботі Дрозди І.І. на тему «Стан твердих тканин зубів та тканин пародонта і їх корекція у підлітків, які навчаються в закладах освіти за різними формами навчання» за допомогою програмного забезпечення “Antiplagiarism”. Перевірка засвідчила унікальність (оригінальність) текстових даних у поданій роботі (95%), що дозволяє стверджувати відсутність порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі в

контексті літературних посилань щодо інших публікацій та інтернет-ресурсів.

10. Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Принципових недоліків щодо змісту і оформлення дисертації І.І. Дрозди на тему «Стан твердих тканин зубів та тканин пародонта і їх корекція у підлітків, які навчаються в закладах освіти за різними формами навчання» немає. Окремі технічні та стилістичні зауваження не носять принципового характеру та не знижують наукової цінності роботи. Основні наукові положення та висновки автора не підлягають сумніву.

11. Відповідність дисертації п. 10 “Вимоги до рівня наукової кваліфікаційної роботи” Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167 “Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”.

Дисертація побудована відповідно до сучасних вимог до оформлення дисертацій, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 та Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167 “Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії”.

Дисертаційна робота І.І. Дрозди на тему «Стан твердих тканин зубів та тканин пародонта і їх корекція у підлітків, які навчаються в закладах освіти за різними формами навчання» є самостійною, завершеною, особисто виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій одержані нові, науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які в сукупності вирішують актуальне завдання в галузі стоматології – створити схеми профілактичної роботи для корекції стоматологічного статусу підлітків та дослідження її ефективності на основі виявлення факторів ризику.

Висновок.

За актуальністю теми, методичним рівнем виконаних досліджень, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, повнотою опублікування результатів дисертації, а також оригінальністю текстових

даних (відсутністю порушення академічної доброчесності) робота І.І. Дрозди на тему «Стан твердих тканин зубів та тканин пародонта і їх корекція у підлітків, які навчаються в закладах освіти за різними формами навчання» відповідає п.10 «Вимоги до рівня наукової кваліфікаційної роботи», «ПОРЯДКУ проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167, щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 - Стоматологія, спеціалізацією 14.01.22 - стоматологія і рекомендується до офіційного захисту.

Керівник структурного підрозділу

д.мед.н., професор



Олександр ІВАЦУК

Рецензенти:

Завідувач кафедри хірургічної
стоматології та щелепно-лицевої

хірургії Буковинського державного
медичного університету, д.мед.н., професор

Кузняк Наталія КУЗНЯК

Завідувач кафедри стоматології дитячого
віку Буковинського державного

медичного університету, д.мед.н., професор

Годованець Оксана ГОДОВАНЕЦЬ